

KONFERENCA O ZGODOVINI SLAVISTIKE V HABSBUŠKI MONARHIJI

16. in 17. oktobra 2007 je na univerzi v Veroni potekala mednarodna konferenca z naslovom *Lo sviluppo della Slavistica negli imperi europei*, ki jo je organiziral Oddelek za germanistiko in slavistiko pod vodstvom predstojnika Sergia Bonazze. Na konferenci je sodelovala tudi komisija za zgodovino slavistike pri mednarodnem slavističnem komiteju, ki jo vodi italijanska slavistka iz Milana Giovanna Brogi. Znanstveno srečanje raziskovalcev iz štirinajstih držav (Bolgarija, Češka, Francija, Grčija, Italija, Izrael, Litva, Nemčija, Poljska, Romunija, Rusija, Slovaška, Slovenija in Ukrajina – niso prišli samo povabljeni predstavniki iz Makedonije in Švedske) si je postavilo za cilj začrtati individualne in institucionalne začetke, razvoj in značaj slavističnih študij v nekdanji habsburški monarhiji, pa tudi v sosednjih deželah, tj. v srednjeevropskem in jugovzhodnem, pa tudi v zahodnem delu evropske celine. Slavistika se je tu izoblikovala kot ideološki odsev naravne emancipacije slovanskih narodov, ki so v imperiju živeli v podrejenem položaju. Proces, ki sta ga zaznamovala povečana občutljivost za državotvorno in narodnopolitično gibanje slovanstva ter njegov odnos do okoliškega neslovanskega sveta, in rastoče število Slovanov, ki so v Avstro-Ogrski v drugi polovici 19. stoletja dosegli številčno premoč nad nemško govorečimi prebivalci, je zahteval uradno ustanovitev prvih kateder v upravnih metropolah razsežne monarhije (Dunaj, Vroclav, Praga idr.). Pojmovanje slavistike je nihalo med filološkim študijem in kompleksno vedo o Slovanih, kamor so se uvrščale zgodovina, politologija, etnografija in druge panoge; v slavističnih študijah je tako obstajala napetost med vedo, politiko in ideologijo.

Uvodni referat prvega dne je prispevala Giovanna Brogi (Milano) z obravnavo vloge Kijeve v ukrajinski slavistiki 19. in 20. stoletja. Kot je raziskovalka pokazala, da je gojenje ukrajiništike v okviru ruske vede o Slovanih pogosto preraslo v skrito propagando cesarstva. Naslednji je nastopil Michail A. Robinson (Moskva), ki se je posvetil patriarhu ruske slavistike V. I. Lamanskemu, katerega nazori so močno vplivali na razvoj stroke v Rusiji v 19. in 20. stoletju. Vera J. Frančuk (Kijev) je prikazala nastanek prvih slavističnih institucij v jugozahodnem delu ruskega imperija na prelomu 18. in 19. stoletja. Wolf Moskovič (Jeruzalem) je podal poročilo o razmerjih med slavističnimi študijami v Rusiji in rusko diasporo v Izraelu. Oleg Poljakov (Vi-lna) je poudaril vlogo Litve na prelomu 18. in 19. stoletja kot pomembnega središča slavistike na meji slovanskega sveta, Sergio Bonazza (Verona) pa je zajel specifičen položaj slavističnih študij v severni Italiji, ki je bila v prvi polovici 19. stoletja del habsburške monarhije. Barbara Kunzmann-Müller (Berlin) je opisala okoliščine nastanka slovanske filologije na berlinski univerzi, drugi nemški predstavnik Helmut Schaller (Marburg) pa se je dotaknil občutljive teme, tj. kvantitativnega razmaha slavistike na univerzah cesarstva v letih 1941–1945, kot odraza uradne narodnosocialne politike nacistične Nemčije, ki si je nenehno prizadevala za svojo vojaško ekspanzijo na ruski Vzhod. Prvi dan srečanja je sklenil referat Panajota Karagiozova (Sofija) o oblikovanju in spremembah ideologije slovanskega kolektivizma, ki se je razvijal od absolutizma v 19. do totalitarizma v 20. stoletju.

Drugi dan razpravljanja je odprl prispevek Miloša Zelenke (Praga in Češke Budjevice), ki je ovrednotil prispevek slovenskega jezikoslovca Matija Murka h konstituiranju modernih slavističnih študij na praški univerzi. Murko je kot univerzalna osebnost našel po prvi svetovni vojni svoje zatočišče v češki kulturi in družbi, sicer pa njegovi stiki s T. G. Masarykom in češko pozitivistično generacijo segajo že v 80. leta 19. stoletja. Lubor Matejko (Bratislava) je opisal zapleteno oblikovanje slovanske filologije na univerzi Komenskega po letu 1919 in začetke slovaške slavistike na sploh, ki je nastajala v opoziciji do madžarskih vplivov. Tadeusz Lewaszkiewicz (Poznan) je faktografsko dokumentiral znanstveno delo in življenjsko pot pozabljenega poljskega slavista Andrzeja Kucharskega, ki je poskusil ustanoviti univerzitetno slavistiko v Varšavi. Stefano Aloe (Verona) je podrobno analiziral zanimanje italijanske prerodne publicistike za Dalmacijo in južne predele habsburške monarhije. Irena Orel (Ljubljana) je v

svojem referatu predstavila slovenski prispevek k razvoju primerjalnega slovanskega jezikoslovja konec 18. stoletja. Antonia Bernard (Pariz) je opozorila na dejavnost francoskega slavista Luisa Legerja, ki je postal navdušen propagator južnih Slovanov v zahodni Evropi. Jana Maligkoudi (Solun) se je v svojem referatu vrnila k etnogenezi Slovanov in k njihovim stikom z Bizancem v 9. stoletju. Konferenco je sklenil nastop Constantina Gembasua (Bukarešta), ki je udeležencem približal le malo znane stike med bolgarskimi in romunskimi slavisti v 19. stoletju.

Del uradnega programa je bilo tudi zasedanje komisije za zgodovino slavistike pri mednarodnem slavističnem komiteju pod vodstvom G. Brogi, ki je napovedala, da namerava odstopiti s položaja predsednice 14. mednarodnega slavističnega kongresa v Ohridu. Vprašanje njenega naslednika je ostalo odprto, organizacija naslednjega srečanja leta 2009 pa je bila zaupana Slovakom, ki nameravajo konferenco o zgodovini slavistike pripraviti ali v Bratislavi ali v Stari Lesni v Visokih Tatrah. Med sklepi zasedanja komisije je bil tudi predlog njene delne reorganizacije – govorilo se je o institucionalni in kadrovske krizi slavistike na zahodnoevropskih univerzah, pa tudi v tradicionalnih slovanskih središčih, kot je na primer Praga. Svojevrstni paradoks je, da ravno vprašanja o stanju akademske oziroma univerzitetne praške slavistike pri mednarodnih srečanjih te vrste postajajo neke vrste stalnica tako uradnih kot neuradnih razprav. Govorilo se je tudi o odsotnosti mlajših slavistov, ki bi oživili delo komisije. Ta je sprejela priporočilo, naj se večja pozornost posveti soočenju slavistične tematike z neslovanskim svetom, npr. problematiki slovanske emigracije, pa tudi imigracije; govorilo se je tudi o žanrskih presežkih v zvezi z digitalizacijo množičnih medijev ipd. Na splošno je komisija poudarila nujnost integriranja tradicionalnih jezikoslovnih raziskav v širše areale oziroma kulturnozgodovinske celote, pri čemer pa je treba na vsak način ohraniti notranjo integriteto panoge. Hkrati bi morala komisija bolj intenzivno dokumentirati ne samo svoje dejavnosti, ampak tudi zgodovino slavističnih kongresov; npr. nemški član komisije, častni profesor Helmut Schaller ob mednarodni pomoči pripravlja antologijo fotografij iz zgodovine slavistike, v katero želi uvrstiti fotografije vodilnih svetovnih slavistov, zlasti tistih, ki so nastale med kongresi. Češka bo k temu obsežnemu projektu s svojim starostom Slavomírjem Wollmanom prispevala arhivske fotografije z legendarnega VI. kongresa slovanskih filologov avgusta 1968.

Organizatorje veronske konference o zgodovini slavistike lahko po dobro opravljenem delu le pohvalimo. Za vzorno organizacijo srečanja, ki ga je popestrila še ekskurzija h Gardskemu jezeru, kar je bila zagotovo dodatna inspiracija za marsikaterega slovanskega literata, sta bila zaslužna predvsem Sergio Bonazza in njegov asistent, rusist Stefan Aloe. Zbornik referatov, ki bo objavljen ob 14. mednarodnem slavističnem kongresu, bo kljub svoji zgodovinski dimenziji dragocen prispevek h globljemu razumevanju institucionalnih in strokovnih procesov, ki potekajo v sodobnih slavističnih študijah.

Miloš Zelenka

Brno

Iz češčine prevedla

Bojana Maltarič.